

БОЛА КУЛСА, ДУНЁ КУЛАДИ...

М. Ҳолбердиева туширган сурат

Мавжудотлар ичра энг олийси инсон бу дунёда насл қолдириш учун яшайди, меҳнат қилади. Фарзанди учун тер тўкади. Холдан тойганда жажжи гудакнинг ширин қийқириги унинг бутун қарчогини ёзиб юборади.

Юртимизда умрини болаларга бахшида қилган одамлар талайгина. Ана шундай меҳри дарв мураббийлардан бири пойтахтимиздаги 24-боғча-ясли мудираси Гулчеҳра Тожиёва. Гулчеҳра опа 15-йилдан буён шу даргоҳда меҳнат қилиб келмоқда.

— Болалар — менинг қувончим, менинг бахтим. Боғчада тарбияланаётган ҳар бир болага тарбиячиларимиз, ёрдамчи қизлар меҳр билан қарашади. Уларнинг юриш-туриши, йиғиси, қувончи, қўйинги, бутун хархашасини касбидан келиб чиқиб эмас, балки оналик масъулияти-

ни ҳис қилиб парваришлайди.

— **Боғча-ясли фаолияти тўғрисида гапириб берсангиз.**

— «Оймомо» болалар боғча-яслисининг фаолият курсатаётганига бу йил 30 йил тўлади. 300 нафар бола 12 та гуруҳда тарбияланади. Болаларимизнинг ўсиши учун боғчада ҳамма шарт-шароит етарли. Улар учун компьютер хонаси, жисмоний тарбия хонаси, сузиш хавзаси мавжуд. Болажонлар мунтазам равишда тиббий куриқдан утиб туришади. 173-мактабдан мутахассислар келиб болаларга ўзбек-лотин ёзуви, рус ва инглиз тилларидан машғулотлар ўтишади.

Шунингдек, гуруҳлар бўйича расм чизиш, рақс, спорт турлари бўйича ранг-баранг мусобақалар ўтказиб борилади.

Альфия Каримова, Холида Ҳошимова, Раънохон Жалолова, Саодат Раҳимова каби пешқадам тарбиячиларимиз

тажрибали йуриқчи Муқаддам Каримова бошчилигида боғча ҳовлисида жонли бурчак ташкил қилишди.

— **Боғчадаги шароит ва гуруҳлардаги кўргазмали қуроллардан кўриниб турибдики, болаларга эътибор кучли. Яқиндан ёрдам берадиган ҳомийлар борми?**

— Асли боғчамизга Тошкент Сўт акциядорлик жамияти ҳомийлик қилади. Бугунги байрам ҳам ҳомийлар саъй-ҳаракатлари натижаси. Яқинда боғча ҳаётида яна бир қувончли воқеа рўй берди. «Ўзавтотехизмат» бирлашмаси болаларга «Дамас» энгил автомашинасини хайрия қилишди.

— **Гулчеҳра опа, боғчадаги ижобий ишлар кўнгилларни хушнуд этади. Мухлисларимизни сизнинг оилангиз ҳам қизиқтириши, табиий.**

— Уч нафар фарзандим бор. Камолахон ва Фарруххон Шарқунослик

институтда, Рустамжон эса шу институт қошидаги лицейда таҳсил олишади. Турмуш уртоғим Баҳодир Тожиёв Ўзбекистон Касаба уюшмалари жисмоний тарбия ва спорт жамиятининг марказий кенгаши раиси. Буш вақтимизни оила даврасида ўтказишни ёқтирамыз.

Дошқозонда сумалак. Боғча кун давомида тўйхонага айланди. Жажжи кичкинтойлар томонидан тайёрланган куй-қушиқ ва ажойиб рақслар дилларга завқ улашди.

Сир эмаски, мамлакатимиздаги минглаб боғча ва мактабларда, ташкилотларда Навруз айёми муносабати билан ажойиб туй-тантаналар бўлиб ўтди. Боғчадаги болаларнинг қувончи кўкка етганидан мамнун бўлиб қайтарканмиз, дилимдан: «Илов, ҳар кунимиз Навруз бўлсин!», деган ният кечди.

ФАРИДА

1999 йил 7 апрелда Президентимизнинг Тошкент Ислам Университетини ташкил этиш туғрисидаги Фармони эълон қилинди. Аслида бу фармон узбек халқининг ислом динига оид бой илмий ва маънавий меросини урганиш, тиклаш ва бу соҳадаги тадқиқотларни ривожлантириш учун қўйилган қадамдир. Ҳақиқатан бир неча аср мобайнида Мовароуннаҳр бутун мусулмон оламидагина эмас, балки ҳаётда илм-фан, маданият ҳамда исломнинг ривожланган улқаси бўлиб, бу диёрдан ҳаётнинг қўйил қолдирган олим ва фозиллар етишиб чиқдилар. Мамлакатимиз кутубхона ва кўлэмалар хазиналарида утмишда буюк аждодларимиз тоқидан яратилган, ислом дини тароққибатига улкан ҳисса қўшган 60 мингдан зиёд илмий асарлар, ноёб кўлэмалар сақланмоқда.

Сир эмас, Мустабид шурулар тузими даврида жами илмий меросимиз қамситилиб, халқ қуздан яширилиб, уни ривожлантириш таъқиқланиб, олим фозиллар таъқиққа учрадilar. Юртимиз ва маънавий меросимизга нисбатан бундай муносабат «Дин афюндир» деган нақли билан ўзининг энг «юксак» даражасига чиқди. Оқибатда халқимизнинг ислом дини борасидаги саводи савз бўлиб қолди. Бу чаласаводлик айниқса ёшлар орасида салбий натижа бера бошлади. Улар юртимизга кириб келатган, ёвуз ниятлик ақидаларларнинг турли курилишидаги оқимлари таъсирига берилиб бошладилар.

Аллоҳга бечасиб шукрлар бўлсин-

ким, юртимизда истиқлол шабадаси эсиб «Виждон эркинлиги ҳақидаги қонун» эълон қилинди. Эътиқод қилувчи мусулмонлар ҳам, ўзга динга эътиқод қилувчилар ҳам Қонун ҳимоясига олинди. Кишилар ўртасидаги ихтилофлар

ҳамда уларни нашр этиш, хорижий мамлакатларнинг етакчи таълим ва илмий марказлари билан ҳамкорликни амалга ошириш, хориждан соҳанинг етук мутахассислари, ўқитувчиларини «жалб қилиш» каби шу куннинг долза-

БУЮК КЕЛАЖАК САРИ ҚУТЛУҒ ҚАДАМ

чиқиши олди олинди. Ҳар кимнинг эътиқоди, виждони унинг юртига, халқига қилган хизматлари билан белгилана бошланди. Президентимиз халқимизнинг виждон эркинлигини қайтариб бердилар. Бироқ маънавий меросни урганиш, таҳлил қилиш, тушуниб етиш ва амал қилиш учун таълимнинг бу соҳасида ҳам мамлакат миқёсида ислохотларни амалга ошириш зарурати келиб чиқди. Етук мутахассислар, олимлар ҳамда баркамол кадрларга эҳтиёж таълим тизими ва кенг жамоатчилик учун диншунослик, ҳусусан, ислом таълимоти ва фалсафаси бўйича илмий-оммабоп асарлар, дарсликлар, ўқув дастури ва қўлланмалар яратиш

рб вазифаларини амалга ошириш белгиланган. Президентимизнинг ушбу Фармони нафақат илм аҳлини, балки юртининг гуллаб — яшнашини орзу қилган барча иймонли фуқароларни қувонтирди.

Мамлакатимизда кунларнинг салмоғи йилларга тенг бўлаяпти. Иқтисодий соҳадаги ислохотларимиз, ютукларимизни маънавият соҳасидаги фаолиятимиз тўлдиришмоқда. Бу ҳолат мустақиллигимизни курулмаганларга ёқмаслиги билан, уларни ҳар бир ишимизга гавралиқ ёндошларига ҳам сабаб бўлаяпти. Бунга далил сифатида кейинги пайтдаги баъзи хорижий матбуот нашрларида Ўзбекистоннинг дин борасидаги сиёсати бузиб қурсатилаётганлигини таъкидлаш мумкин.

Президентимиз «Туркистон-пресс»

Шу куннинг гапи

ахборот агентлиги мухбирининг саволларига жавобларида «Оллоҳ бизнинг қалбимизда, юрагимизда. Оққорани, дуст-душмани танийдиган халқимиз дин нимаю сохта ақидалар нимагини, ким пок ниятлик Худо-жўй инсоню, ким мунофиқ-рийёкор эканини яхши билади.

Биз мутафаккирларимизнинг қутлуғ меросидан бутун халқимиз, жумладан, ёшларимизнинг ҳам баҳраманд бўлишига, уларнинг мана шундай маънавий муҳитда камол топишига, ислом динининг инсонпарварлик фалсафаси, буюк гоёларни ёш авлод юрагидан жой олишига шараф яратмоқдамиз», — деган эдилар.

Президентимизнинг Тошкент Ислам Университетини ташкил этиш туғрисидаги Фармони уларни таъкидлаган ушар шариотлардан биридир. Ёшлар бу Университетда таълим олар эканлар юракларида исломнинг бунёдкорлик қуввати жой олиши аниқ.

Бир суз билан айтганда, ушбу Фармон халқимиз кутган, халқимизни қувонтирган, халқимизнинг қучига қуч қўшган ҳужжат, буюк келажакимиз сари қўйилган яна бир қутлуғ қадам бўлди.

Ҳамдам ТҮЙЧИЕВ

ҚОРНИМГА

Ушар кун 1998 йилнинг 17 сентябрида пешинда Камолжон уйга бир ҳолатда кириб келди. Унинг устбоши чанг, лунжи шилшган, юзи ва пешонаси шилинган эди.

— Сени ким бу куйга солди, болам? — дея уни бу ҳол-аҳволда қуриб ҳайрон қолдим мен.

— Ҳеч ким, ойи. Мактабда йиқилиб тушдим...

Уғлим шу ёшгача (у ҳозир XI синфни битиряпти) сира ёлгон гапирмаган. Шунинг учун кунгилм тинчиб гапига ишондим. Лекин касални яширсанг иситмаси ошкор қилади, дейишди. Орадан ҳеч вақт ўтмай Камолжоннинг ҳарорати кўтарилиб, вужуди ўт бўлиб ёна бошлади, кунгли айниб қайт ҳам қилди.

Она қилиб яратмасин экан. Уғлимнинг ҳолатидан қаттиқ ташвишга тушдим. Уни дарҳол касалхонага олиб бордим.

— Уғлингиз йиқилганга ўхшамайди, келиноий, — деди Камолжоннинг жароҳатларини синчиклаб текширган навбатчи шифокор. — Менимча, уни калтаклашган.

Бу хабардан назаримда ичимда бир нарсар узилгандек бўлди.

ЙИҒЛАМАЙМАН...

Камолжонни алоҳида хонага олиб кириб кетишди, шифокор эса менга зудлик билан даво чоралари қурилмаса оқибати ёмон бўлиши, жароҳат оғир асорат қолдириши мумкинлигини тушунтирди. Мен ўғлим нима сабабдан ким туфайли бу куйга тушиб қолганини сўроқлаб қийин-қистовга олганимдан сўнг Камолжон бор гапни очик-ойдин айтиб берди.

— Танаффус тугагач кирсам бир неча бола партамда утириб карта уйнашар экан. Улардан жойимни бушатишларини сўрадим. Бу гап синфдошларимдан бири — Мирасилга ёқинқирамади. Шу орада даро бошланиб қолди. Кўнгирок чалиниб, ҳовлига чиққанымда мени Мирасил қайраётганини айтишди. Унинг олдида борганимни биламан, беҳосдан юзимга калла қуйди. Очғи, бундай бўлишини кутмаган эдим. Бир зумда кўз олдим қоронғилашди. Мирасил бундан фойдаланиб, юзимга ва бошимга ҳам мушт туширди. Шундан кейин ҳеч нарсани эсполмайман. Бир пайт кўзимни очиб қарасам тупроққа беланиб ётибман. Қучли зарбадан бир тишим илдизи билан суғурилиб чиқиб, қўйлагимга қон аралаш ёпишиб қолганини кўрдим...

Шифокорлар уни релтгенга туширишди ва албатта касалхонада даволаниши кераклигини ўқтиришди.

Уч фарзандим туғилган кундан то шу пайтгача оиламиз шифокорига айлиниб қолган Елена Федоровна ўзи бош-қош бўлиб Камолжонни касалхонага жойлади. Тиббий текширувлар ҳулосасига қўра, ўғлимнинг юқори жағидаги бир тиши тўлиқ чиққан, бош миёяси чайқалган, юзи ва пешонаси қонлашиб шилинган экан. Бу ҳам етмагандек яна бир тиши зарбадан лат ёгани учун йиринглаб кетиб, олдириб ташлашга мажбур бўлди. Қанча муолажаларга қарамай ҳозирда Камолжоннинг боши оғрийди, кўнгли озади, қон босими безовта қилади. Қўзларида ҳам салбий ўзгаришлар сезилаяпти. Бироз китоб ўқиса толиқиб қолади. Буларнинг барчаси кайфияти, руҳияти ўзгаришига, асабийлашишига олиб келаяпти.

— Энди ўн олти ёшга тулган болам касалманд бўлиб қолди, ўқиши қолиб кетди. Лекин у таълим олаётган Чилонзор туманидаги 90-мактаб раҳбарларининг туғиғига сув чиқмайди, ўзравон Мирасилнинг ота-онаси (ота олийгоҳда ўқитувчи, ёшлар тарбиячиси), эса бепарво қўл силтаб қўяқолишди.

«Қорнимга эмас, қадримга йиғлайман», — деган нақл бор. Одамга алам қилар экан. Юртбошимиз одамлар қийинчиликларга, очликка чидаши мумкин, аммо адолатсизликка чидаш олмайди, дея туғри таъкидлаган эдилар. Тан жароҳати битиб кетади, аммо қалб жароҳати битиши қийин: Уғлимга ва у туфайли менга етказилган маънавий-руҳий азоб-ўқубат ўрнини нима билан тўлдириш мумкин? Ҳаммадан ҳам шуниси алам қилади одамга. Нахотки энди у бир умр касалманд бўлиб қолса, деган ўй-фикр туну кун юрак-бағримни уртагани уртаган. Мен ҳеч кимдан ўч олмоқчи ёки ҳеч кимни бадном қилмоқчи эмасман. Фақат бир муштипар аёл — уч фарзандини ёлғиз ўзи (оталари вафот этган) боқиб катта қилаётган она сифатида ўғлим соғайиб кетса, маҳалла-қўй, синфдошлари олдида юзи ёруғ бўлса, деб ният қиламан. Яна бир ниятим — Аёллар йилида ҳеч бир аёл — онанинг кўнгли ўқсинмасин, қадр-қиммати топталмасин.

М. ҚОДИРОВА,
Тошкент шаҳар,
Чилонзор тумани,
Олмазор массиви

МЕН ДАРДИМНИ КИМГА АЙТАМАН?!

1997 йил май ойида бўлиб ўтган кучли табиий офат оқибатида республикамизнинг қўлаб туман ва қишлоқ аҳли жиддий талофат қурди. Даҳшатли сел ва кучли дулдан сўнг, юзлаб хонадонлар, пахта далалари, боғ-роғлар зарар қурди. Аҳоли шу пайтга қадар бундай кучли талофатнинг гувоҳи бўлмаганди.

Бу воқеага ҳам деярли икки йил бўлаяпти. Тошкент вилояти Оққўрғон тумани аҳолиси ҳам шу даҳшатли офатдан анчагина жабр чекди. Юзлаб хонадонлар хонавайрон бўлди, десак муволафа бўлмайди. Ана ушар офат асоратлари ҳали-ҳанузгача туғгани, яъни тилангани йўқ.

Биргина мисол, Оққўрғон тумани билан Султонобод жамоа ҳужалиги Керант қишлоғини тутатириб турувчи йўлдаги кенг ариқнинг узани бузилиб тошқин сел оқибатида қўриқни оқизиб кетади. Орадан қўнлар, ойлар, ҳатто йиллар ўтди. Тошқин сел ҳам тинди. Бузилган уйлар қурилди. Аммо туман қишлоқ аҳолининг ўзогини яқин қўлувчи қўриқ эса тиланмади. Аллақайси бир савобталабнинг омонатгина қурилган «қўриқча»-сидан аҳоли ўқдан-бўққа қатнамасди. Бироқ, автомашина, трактор ва бошқа уловларнинг қатнашига ҳеч илоҳ йўқ.

Аҳоли бу борада бир неча бор туман ва жамоа ҳужалиги мутасаддиларга мурожаат қилишган. Аммо, тумандагилар «бу ер жамоа ҳужалигига қарашли», десак, жамоа ҳужалигидегилар бунинг аксини айтишяпти экан.

Маълумотларга қараганда, яқинда бу савобталаб ишни туман мутасаддилари ўз зиммаларига олишиб, бетон келтиришди. Шунгаям ун ой бўлибди?!

Билишимизча, дунёдаги энг савоб ишлардан бири қўриқ қурмоқ экан. Неча минглаб кишиларни ўз бағрига олган Оққўрғон тумани аҳолиси ҳам шунча вақтдан буюн қўриқ қуришдек савоб ишни орзикчи қуттишди. Ўзларича, ўқ-бўққа айтиб қуришди. Бетон бору, аммо қўриқ қурувчи бир мард тоғилмаяпти. Олдинда эса қизгин меҳнат палласи яқинлашаяпти. Мутасадди ташкилотлар тоқайгача халқ талабига панжа орасидан қараб келади, ҳайронмиз.

Ф. ТОҲИРОВА

«ГУЛЧЕХРАЛАР»ГА ОҚ ЙЎЛ ТИЛАЙМИЗ!

«Саодат» аёллар йилида аёлларимизга аjoyиб совға ҳозирлади. «Гулчехралар» илова нашини босмадан чикарди.

— Муздаю, — дейди журнал бош муҳаррири Ойдин Ҳожиева, — ўқувчилар билан тез-тез дийдорлашув, уларнинг гамига шерик, дардларига ҳамдард бўлиш.

«Гулчехралар» газетасининг мақсади эзгу, асосий мавзу жамиятнинг асосий бўғини — аёлларга қаратилган. Чунки аёлга қурсатилган гап-хўрлик айни вақтда келажакка гап-хўрликдир.

Биз «Гулчехралар»га нурили истиқбол соғинамиз. «Гулчехралар» гулчехра аёлларимизнинг энг яқин сирдоши, дарддоши, маслакдоши ва ҳар доим ҳамроҳи бўлиб қолсин!

ЎЗИНГИЗГА ЎЗИНГИЗ ЁРДАМ БЕРИНГ

«БИЗ НЕГА АЖРАШДИК — ТУШУНОЛМАЙМАН» — 12-сон

Хурматли бухоролик ука, ёзган хатингиз мени ҳайрон қолдирди. Узи ҳали ёшсиз, яъни 21 да, лекин руҳан тушунқилига тушгансиз.

Менинг ҳам тарихим сизникига ухшашроқ. Мен ҳам бухороликман. Мен ҳам бир қизни жудаям севиб қолган эдим. Маълум сабабларга қараб қизни ота-онаси бошқага турмушга беришди. Бошида ҳаётдан кўнглим совиб, умидсизликка тушдим. Ўқийдиган ҳам қизиқимни пасайди, ҳатто ташламоқчи ҳам бўлдим.

Кейин уйлаб қарасам, бу бир ҳаёт қонунияти, тақдир. Яна бир томони бу синов. Ҳаёт уз маромида давом этапти. Мени жонидан орт қиладиган, тушунадиган ота-онам, опа-укаларим, ёру-

дустларим бор. Юртимиз тинч, аста-секин олдимга қўйган мақсадларимга эришяпман, уқийларимни ҳам аъло баҳоларда давом эттиряпман. Эътибор бериб қарасам, мен барибир бахтлиман. Вақт утиши билан қизни унута бошладим. Кейинроқ бир қиз билан танишдим. Биз бир-биримизни жуда яхши тушундик ва у қизга меҳрим ошди. Худо хоҳласа, яқинда туйимиз бўлади. Ҳозир узимни энг бахтли одам десам бўлади.

Бу гапларим билан нима демоқчиман? Айтмоқчиманки, ўзингизни қўлга олинг. У қизни эсингиздан чиқаринг. У сизни севган эмас. Бунда сизнинг айбингиз ҳам бор. Очқ-ойдин куришиб турган нарсани ҳеч қизиги йўқ, силриги ҳам йўқ. Сиз қизга ўзингизни қўнглингизни тулик очиб берган-

сиз. У учун ҳар нарсасига тайёр тургансиз. Қисқаси, сизнинг юрагингиз унинг қўлида турган. Бир нарсасига эришиш қанча қўйин бўлса, шунча ширин қуринади. Сиз эса аксини қилгансиз. Қизни қизиқтирган ва эришадиган ҳеч нарсаси қолмаган. Табиийки, қизнинг қўнгли сову-

ган. Яна бир нарсани сизга айтмоқчиман, сизни ишингизни юришмаслиги қизга эмас, сизга боғлиқ. Ўзингизга ўзингиз ёрдам беринг. У қизга бошқа айланманг. Ғурурингизни ерга урмаган. Ахир сиз йигит киши-сиз. Яхши ҳаракат ва яхши ният қилиб турсангиз, албатта худо хоҳласа ниятларингизга эришасиз.

Дардқаш акангиз
ХАЙРУЛЛО, Бухоро

САБР-ТОҚАТЛИ БЎЛИШДАН ЎЗГА НАЖОТ ЙЎҚ

«ТУРМУШИМДАН РОЗИМАН, АММО...» — 5-сон

Шарифахон қизим! Дил сузларингизни ўқиб чиқдим. Бу можазролар, ташвиш-ғамлар уз бошимдан утгани сабабли жуда-жуда эзилдим. Ва куз ёшларим билан сизга озгина ҳам далда бўлар, деган ҳолда ўғитларимни ёзишга тутиндим. Қизим Шарифахон, ҳаёт бамисоли дарёнинг тўлқинларидек нотинч бўлар экан. Оллоҳим биз бандаларини ҳаётнинг синов кўнларига гарқ қилиб қўйиб, томошабиндай кузатар экан, «қани, мени синовимга қандай ҳаракатда бўл», «шаркин», — деб. Била-йми, мен ҳам бир пайтлар ёш эдим. Уз дугонамандан курган сеҳру-жодулар оқибатида 3 фарзандим билан тул қолдирган эркак зотидан шундай тўйган эдимки, ким «Менга турмушга чиқ», — деса душманам деб билганман. Ҳаётнинг тақозосини қара-нгки, фарзандлар катта бўлишди. Ёлғиз ўзим уларни уйладим, уйи-жойи қилдим. Оллоҳга беадад шукр. Бирок, мана ёшим бир жойга бориб пенсияга чиққанимда ёлғизман. Кунда афсус-надо-матлар билан яшайман. Албатта, ҳозир ёшлар узларини эркин уй бекаси бўлишларини жуда-жуда исташади. Мен шу қарорга келганимда эндигина 25 баҳорга қадам қўйган эдим. Шунга ҳам шамол тезлигидай 25 йил утиб кетибди. Сизга ҳозир тасанно ўқийман, иродангизга балли, етимлар бошини силаганингиз учун. Оллоҳим сизни ҳам она бўлишлик шарафига муяссар этган экан, беадад шукрлар бўлсин, ҳеч тушқунликка тушманг. Мендан ранжиманг, мени Оллоҳим тушимда 3 мартаба ҳажга сафар қилдирганлар. 1996 йил эса ўзим пенсия пулларим билан ва яна Оллоҳимни сый-ҳаракатлари туфайли унгимда ҳам ҳаж сафарига бориб қайтдим. Ахир Пайғамбаримизга ҳам сеҳр қилишган. Ҳозир ёмон хотинлар куп. Эрингиз таксист экан — ёнига ҳар хили утирар. Яхши яшаб турсанг ҳам қуришолмайди. Эрингизга аччиқ қилиб қурпа куйдир-

манг. Фарзандлар билан ёлғиз яшаш жуда-жуда қийин ва огир. Қизганим уз бахтингиз учун курашинг, уни бировга бериб қўйманг. Ута матонатли ва сабрли бўлинг. Аналик меҳр-муҳаббатингизни узгаларга оёқ ости қилиб қўйманг. Оллоҳим эрингизга инсофу-товфиқ берсин ва охириги жуфти-халоли билан бахтли яшашни на-сиб этсин, деб дуога қўл қўтардим. Шарифахон, сиз ҳам ҳар нарсасига зарда қилманг, унинг айтган сузларига бефарқ бўлманг. Бир аёл домлага бориб «Эримни бир нарсаси қилиб беринг, жуда сўқина-ди, мен жонимдан туйдим», деб шикоят қилганида, домла бир дона гугурт чўпини бериб, «Эрингиз келганда, озгизга солиб тийлаб олинг, нима деса ҳам, урса ҳам индаманг, шунда ўзи тин-чийди», деган экан. Шу амалини бажарган аёл ҳам кўнглисиз воқеалардан халос бўлибди. Сиз ҳам жон қизим, шу амалини ба-жаринг, сизни шахсингизга тегадиган гап бўлса ҳам эътибор берманг, си-қилманг, юракка олманг, йўқса касалга чалинган аёлга ҳам эрлар қара-майди. Сиз соғ-омон бў-линг. Ҳаётда актриса ролини ўйнаган, шундагина энга-сиз. Келганида хурматини жойига қўйинг, «адаси-ада-си» деб фарзандини қули-га тутқазинг. Ҳар қанча ке-рак бўлса шунча тириши-нг, ёниги ўзи уялсин ва кў-чада ҳам узгаларни курган-да сизни сиймонгиз куз олдида гавдаланадиган бўлсин. Шунда ҳаётингиз ширин ва тотув бўлади, жон болажонинг. Қайнонан-гизни ҳам хурматини жойига қўйинг, сиздан миннатдор бўлишсин. Шарифахон қизим, ҳам-мада ҳам ҳаёт дард-алам-лари бор. Ҳозирги бозор муносабатлари шароитида фақат сабр-тоқатли бўлиш-дан булак бошқа нажот йўқ. Соғ-саломат бўлинг. Оилангизга омонлик тилаб қолувчи муштинлар онам деб қабул қилишингизни истаб қолувчи:

ҲОЖИ ОНАНГИЗ

ҲАММА НАРСА ЎТКИНЧИ

«БОШИ БЕРК КЎЧАДА ТУРИБМАН» — 7-сон

айланиб қолар экан. Тақдирнинг уйини куп. Ахир ким севиб, севилма-ган, ҳамма ҳам севгисига эришмаган-ку.

Масалан, мен ҳам севган-ман, лекин эришолмадим. Одамзоднинг боши тошдан қаттиқ, ҳаётда нималар бўл-майди. Менинг ёшим 27 да бўлса ҳамки, шундай бахтни орзу қилмайман-у, бу ёғи Оллоҳга аён.

Синглим, ҳали ҳаётингиз олдинда, сиз шу йигитга те-гиб бирга турмушингизни тасаввур қилаёспизми? Кейинчалик, бир қанча му-дадат «бахтли» бўлиб яшай-сиз. Лекин бу бахт уткинчи-дир.

«От айланиб қозигини то-

пади», — дейилган ҳеч нарсаси деб бўлмайди, вақ-ти-соати келиб сизни таш-лаб кетиши ҳам мумкин. Чунки йигит ўзи асос сол-ган оила ва фарзандлари-дан сизни деб кечиб кета олмайди, деб уйлайман.

Сиз ҳали турмуш қийин-чиликларини тортмаган қизсиз, қузингизни катта-роқ очиб кенг дунёга бо-қинг, ҳамма нарсаси ўзин-гизники бўлгани маъқул. «Тенг-тенги билан», — де-ган нақл бор, ҳали сизни не йигитлар севарлар, сизни ҳақиқатан ҳам бахт-ли қилувчи йигит ҳаёт йу-лингиздадир.

Сизга бахт тилаб қолувчи.
ҲАДИЧА

ЭЙ, АДАШГАН ҚИЗЛАР, ҚАДАМИНГИЗНИ ЎЙЛАБ БОСИНГ!

«Боши берк кўчада турибман» — 7-сон

Мактуб муаллифига ухшаш қизлар-жувонлар купайиб кетаятганлиги сабабли ақсарият оила-лар бузилиб, болалар эса етим қолмоқда. Улар аввалгига ширин оилаларга заҳар солиб узлари ҳам аро йўлда қолиб, сунгра севишли газе-та-миздан, одамлардан ёрдам сурайдилар. Ёшлик қилдим, энди афсусданман, қизим кеч очилди, — деб узларини оқламоқчи бўладилар. Бунга жавобан деярли қўлгина газетхонлар, синглим йўлингизни топиб кетасиз ёки ҳали бахтингиз очилиб кетади, — деб овутомқчи бўлишади. Йўқ, бундайларга ҳеч қачон раҳмдиллик қилма-нг. Эски замонларда бундай қизларни тошбу-рон қилишган. Токи қизларнинг бу қилмишлар-и бошқа қизларга ҳам ибрат бўлсин.

Мен бу газетанинг ҳар бир сонини ўқиб, ўзим-ча жавоб излайман. Газетанинг 6-сониди «Ундан бу гапни қўтмагандим» деб К. номли қиз яқин дуго-насининг эрини севиб қолди, ёрдам сурайди.

Синглим, К., агар мен дугонаингизнинг урни-да бўлиб, севиб қолсам, аллақачон юзингизга тупурган бўлар эдим.

Газетанинг 4-сониди эса «Бизларни одамлар тушуншармикан?» деб Ситора исмли қиз ёр-дам сурайди. Бунда ҳам ёши ун саккиз бўла туриб оилали, битта қизчаси бор йигитни се-виб қолганини айтиб ёрдам сурайди.

Эй, адашган қизлар! Бировни бахтсиз қилиб, тинч оиласига қуз олайтириб ҳеч қачон бахтли бўла олмайсиз. Сизларга Аллоҳнинг лаънатлар-и бўлсин. Қузингизни каттароқ очинг. Сиз се-виб қолган йигитнинг орқасида оиласи, йўлла-рига қуз тикиб турган севиқли ёри, мунчоқдек қузларини эшикка қадаб турган ширин-шакар фарзандлари бор. Агар шундайларга жазо қў-ланилса эди, бундай қизларни аллақачон жазо-га тортар эдик. Лекин ҳалқнинг нафратидан ҳам ортиқ жазо бормикан?..

Муҳаббат МАМАТОВА,
Самарқанд вилояти, Пахтачи тумани

БАХТИНГИЗНИ ЎЙЛАНГ

«БОШИ БЕРК КЎЧАДА
ТУРИБМАН» — 7-сон

Ҳамюртимиз Н. сизга маслаҳа-тимиз бу йўлдан қайтинг! Узганинг бахтига, севиб ва шодлигига зомин бўлманг. Бу сўзини сизга биздан ол-дин сиз учун азиз бўлган онангиз ҳам айтган эканлар. Кўпни курган азиз онажонингизнинг маслаҳатлари-га қўлоқ тутинг. Ахир сиз энди 16 ёшга киргансиз. У йигитнинг икки ёш фарзанди бор экан. Сиз макту-бингизда — «Унинг иккинчи хотини бўлайми?», — дебсиз. Ахир «Бир юракка фақат битта муҳаббат сига-ди», — деб айтишади-ку.

Агар бизнинг фикримизча, унинг оиласи сиз ҳақингизда болишса, ои-ла тинчи йўқолиб, уртага совуқчилик тушади. Охир-оқибатда ажралишга тўғри келиб, жажжи икки бола ота меҳридан айрилиб, тирик етимга айланиши мумкин. Уларнинг тирик етим бўлишига, ота меҳридан бата-мом фориғ бўлишига сабабчи бўлма-нг! Ҳамюртимиз Н. ҳали кечмас, бу йўлдан қайтиб бошқа йигитни бахт-ли қилишга интилинг. Шунда ҳаётин-гиз тинч бўлади. Бировнинг ёвуз ту-зоғига тушиб, алданишдан ёмони йўқ дунёда. Н. биз сизга яна шунини айт-моқчимизки, ўзингиздан 4-5 ёш кат-та йигитга турмушга чиқинг. Қура-сиз, ҳали ҳеч нарсга қурмагандай бў-либ кетасиз. Тўғри, биринчи муҳа-батнинг айрилиги қийин, лекин қу-никмай илож қанча.

МАВЖУДА, СИДДИКА, ЮЛДУЗ,
ҚУНДУЗ, ДИЛНОЗА,
Бухоро шаҳар, Ф. Ҳўжаев номидаги
20-мактаб ўқувчилари

ИРОДАНГИЗНИ СИНАБ ҚЎРИНГ

«БОШИ БЕРК КЎЧАДА ТУРИБМАН» — 7-сон

Оилали йигитни севиб қолганман, деб ёзибсиз. Мас-лаҳатим, бундай севгидан воз кечинг. Иродангизни шу-нақа вақтда сынаб қўринг. Ҳолбуки, бу севги эмас, ҳа-вас ҳам бўлиши мумкин. Ўйлаб иш қилинг, уларнинг гулдек аёлларини ва иккита фарзандларини бахтсиз қилманг. Ҳали сиз учун севиб-севишлилар олдинда. Қа-чонки, сиз ўзингизни ён-атрофингиздагиларга ақлли қизлигингизни кўрсатсангиз, шундагина улар сизни тан оладилар. Бу севгингиздан онангиз ҳам норози экан-лар. Шу оназорингизнинг қузларини нам, дилларини ғамга қўйманг. Сиз бошқа йигитга биринчи ёр бўлиш-га интилинг. Серо, бу дунёда бир жуфтлиқ бахтли бў-ла оладилар. Учинчиси ортиқча бўлиб, ёш жонингизга ҳар хил ташвишларни ортирманинг.

Ҳозир Президентимиз ёшлар учун ҳамма шарт-шар-оитларни яратиб қўйибди. Раҳмат, минг бора, улар-га. Ақлингизни бир жойга жамлаб, бахтингизни сынаб қўринг. Балки келажада сизни олий ўқув юртиларига ки-риб кетиш бахти қутаётгандир.

Озодаҳон ШИРИНОВА,
Бухоро вилояти

ШАБРИКЛАЙМИЗ!

Азизонажонимиз
Имроилова Ҳафси!

Сизни таваллуд топган кунингиз билан чин қалбдан табриклаймиз. Аллоҳдан сизга узоқ умр, соғлиқ тилаймиз.

Фарзандларингиз номидан куёвингиз Олимжон, қизингиз Феруза, набираларингиз Наргизахон, Маликахон

Азиз ва меҳрибон
аёжонимиз Жамилатон
ХИДИРОВА!

Сизни туғилган кунингиз билан табриклаймиз! Бахтимизга хамиша соғомон, хонадонимизнинг қуёши бўлиб юринг. Қизингиз Сўзанна

Хурматли ўғлим
ДУРРЎБЕКЖОН!

4-май таваллуд кунинг билан чин қоракдан қутлайман! Сенга узоқ умр, бахт-саодат, мустақкам соғлиқ тилайман деб,

дадажонинг Сарвар

Меҳрибон набиранимиз
ИРОФ.АХОҲ!

Сени таваллуд кунинг билан қутлаймиз! Келгусида қомил инсон бўлиб вояга етти! Буванг, амманг

Меҳрибон онажонимиз
Мохир ФРИНОВА!

Сизни таваллуд кунингиз ҳамда 60 ёшингиз билан табриклаймиз.

Қизингиз Лайло, куёвингиз ва набираларингиз

Хурматли онажонимиз
САЛОМАН!

Сизни туғилган кунингиз билан табриклаймиз. Оллоҳдан узоқ умр сihat-саломатлик тилаб,

фарзандларингиз номидан ШЕРЗОД

Хурматли
НАРҲУЛИ-АХОҲ!

Туғилган кунингиз қутлуг бўлсин! Сизни баҳорий кайфият, гузаллик асло тарк этмасин.

ТошПМИ талабалари номидан курсдошингиз ХАСАН

Меҳтабон онажон ва
синглимиз ФЕРУЗА!

Сизларни 1-май таваллуд топган кунингиз билан табриклаб, Оллоҳдан узоқ умр, бахт-саодат, саломатлик тилаймиз. Чехрангиздан табассум ҳеч қачон аримасин!

Маҳмудовлар оиласи

Азиз онажонимиз Маъсуда
ИСЛОМБЕКОВА!

Сизни 9-май туғилган кунингиз билан дилдан қутлаймиз!

Соғлиқ, узоқ умр тилаймиз. Сиз ота-онамиз дунёдаги энг катта бойлигимизсиз. Бахтимизга соғ ва омон бўлинглар.

Фарзандларингиз, келинларингиз, синглиннгиз ва куёвингиз Раҳматилло

Холажоним Санданон!

Туғилган кунингиз қутлуг бўлсин. Фарзандларингизнинг бахтига соғ-омон бўлинг.

Жиянингиз Орзу

ЭЪЛОН

«Гунча» кинотеатри тепа-сидаги 1-уй, 5-қаватдан 3 хонали квартира

СОТИЛАДИ:

МАНЗИЛ: Тинчлик метроси, Ц.27. 1-уй, 52 хона. Тел: 42-23-62.

С. Раҳимов туман, Чурской кучасидаги 4,5 со-тих ери, қушимча боғи бўлган 7 хонали 208-уй

СОТИЛАДИ:

Тел: 100-43-75.

Азиз акажонимиз
Ғайратбек Ислоббеков!

Сизни 1-май — таваллуд кунингизнинг 60 йиллиги билан табриклаймиз!

Сизга узоқ умр, соғлиқ, жароҳлиқ касбингизда ва болаларни даволашдек эз-гу, савобли ишларингизда муваффақиятлар тилаймиз.

ИСЛОМБЕКОВлар

оиласи номидан синглиннгиз Мавлуда, куёвингиз Раҳматилло

Нуробод туманида
яшайдиган Сайёра

Салиева!

Сизни 2-май табаррук 30-ёшга тулишингиз муносабати билан чин қоракдан қутлаймиз. Оилангизга осойишталик, сизга эса соғлиқ тилаймиз.

Фарзандларингиз

Лайло, Нодира

Хурматли

Шоҳида Бўриева!

Сизни муборақ 50 ёшингиз билан чин қалбдан табриклаб, узоқ умр, соғлиқ тилаймиз. Болаларингиз бахтига хамиша омон бўлинг.

Куёвингиз Носир, синглиннгиз Муассар ва жиянларингиз

Азиз дадажонимиз
Бахтиёр

ШОМАНСУРОВА!

Сизни 25 апрель таваллуд топган кунингиз билан чин дилдан табриклаймиз.

Оллоҳдан сизга доимо соғлиқ ва омонлик тилаб, умр йўлдошингиз ва фарзандларингиз

«ДИЛОРОМ» ЎҚУВ МАРКАЗИ ТАКЛИФ ЭТАДИ:

1. Зардушлик — Бухоро. 2. Аёллар ва эркаклар устки кийимларини тикиш ва бичиш, моделлаштириш. 3. Машинада, қўлда гул тикиш. 4. Компьютер билимлари. 5. Бухгалтерия ҳисоби. 6. Аёллар энгил кийимларини тикиш ва бичиш, моделлаштириш.

3 ОЙЛИК КУРСЛАРГА
1. Инглиз тили (бошловчилар ва давом эттирувчилар учун). 2. Компьютерда бухгалтерия ҳисоби. МАНЗИЛ: Муртазоев кучаси, 40-уй, 3-қават, 63-хона.

Мўлжал: «Қозғистон» кинотеатри. Тел: 35-13-41, 58-48-50, 144-61-81.

АРМОНЛИ БОЛА

Кушнимизнинг ёлғиз фарзанди Носиржон хонадонимизга чиқиб дадасидан шикоят қилиб туради. Дадаси ароқ ичиб келиб, ойисини уриб дуппослагани ҳақида йиғлаб гапириб беради. Болаканинг отаси Нозимжон ака ҳеч қачонда ишламас, қилдан қийик ахтариб хотинини азоблагани азоблаган эди. Муслимаҳон эса юрак ютиб дардини бировга айтмайди.

Бир сафар Нозимжон ака икки ойга яқин келмади. Муслимаҳон хавотир олиб юрaverди-ю, аммо бу ҳақда ҳеч кимга оғиз очишга журъат этмади. Ярим кечаси маст-алаб бўлиб уйга кириб келган эр хотини ва углининг ширин уйкусини бузди. «Сенлар мени ҳушёрхонадан

изламадинглар?» — дея қулига илинган болта билан уларга дағдага қилди. Шу пайт онасини эҳтиёт қилишга чоғланган олти яшар Носиржон оёғидан қаттиқ шикастланди. Докторлар куп уринишди-ю, бари-бир фойдаси бўлмади. Болаканинг иккала оёғини тизасидан пастки қисми кесиб ташланди.

Бу воқеадан бебабар ота эртаси куни углини қуриш учун шифохонага боради. Носиржон нарқоз тасирида қаттиқ ухлаб қолган эди. Ота углининг икки оёғидан ажралганини қуриб, фарёд

солиб йиғлайди. Шунда Носиржон уйғониб: — «Йиғламан дадажон, бахтимизга онажоним соғ-омон қолдилар. Ойим олиб берган янги туфличам билан велосипедимни сотиб, пулига ароқ олиб ичувдингиз. Мана энди менга ботинкам ҳам, футбол туپим ҳам керак бўлмайдиган бўлди», — дея йиғлаб юборди.

Ота эса углини бағрига босганича: «Энди ҳеч қачон ароқ ичмайман», дерди нуқул... Лекин бу билан энди Носиржон юриб кетмайди-ку. Мени ана шу изтироб қийнайди...

Мадина МУХИДДИНОВА,
Тошкент шаҳри

БИР ХОНАДОНГА БЕКА БЎЛСАМ...

«Оила»

Қасбим ҳамширалик. Қизим бор. Ёшим 23 да. Урта бўйлиман, соғлигим, қўринишимдан қамчилигим йўқ. Лекин аёл киши учун бу ҳаётдаги тахтиюрлигининг энг зарур шароити оиласи-хонадони экан. Шу жиҳатдан армоним бор.

Мен орзу қилган эркак 30-35 ёшларда атрофида уй-жойи, касб-кори бор бўлиши керак. 1-2 та фарзандлари бўлса ҳам майли, жондилим билан парваришлаб устираман.

А. Д.

Тахририятдан: Мақтуб юр-ада акс-садо берганлар бўлишса, редакция манзилига: А.Д. номига мақтуб йўлласинлар. Хат албатта эгасига етказилади.

КЕНГГА КЕНГ ДУНЁ

Кунгил кенг бўлса, оламнинг торлиги ҳеч гап эмас. Лекин, бу галат дунёда бир қоринга сиққан оға-ини, опасингилларга бутун бошли олам торлик қилиб қолиши ҳам мумкин экан.

Қумри хола билан Солих акани тангри бир бахт билан сийлади, тирноққа зор қилмади, фарзанд доғига солмади. 4 ўғил, 5 қиз уларнинг бор бойлиги, қувончлари эди. Солих ака устачилик қилди. Қумри хола ҳам онасидан урганган хунари билан рўзгорнинг кемтигига ямоқ бўлди. Қуни-қўшининг қурпа-тушагини қавиди, қуёв туналар тикди. Болаларни бировдан кам қилишмади. Иш қилиб бировдан илгари, бировдан кейин дегандай, кун қуришди. Болалар ҳам бод-роқдай бодраб бирин-бирин буйга етмишди, оёққа қалқишди. Турли касб-хунарларнинг бошини туттишди. Уйли-жой-

ли бўлишиб, бола-чақа орттиришди. Хуллас, узи билан узи дегандай... Аслида-ку, бола-чақанинг узидан тинчигани ота-онанинг бахти-қуя, лекин... Чарқалак дунё айланиб-айланиб кеча

Турмуш
чорраҳаларида

полапонларига паноҳ бўлган ота-онани бугун бола каби ҳимояга, эъзога муҳтож қилиб қуяр экан. Солих отани-ку ажал бу ғамлардан халос этди. Пойтахтимизнинг Қоратўш мавзесидаги уйлар бузиладиган бўлди-ю, Қумри холанинг боши балога қолди. Бузилган ҳовлиларнинг эгаларига куп қаватли «дом»лардан уйлар ажратилди. Қумри холага ҳам 2 хонали, ханузгача шу жойда руйхатда бўлган қизи Маҳ-

фузага 1 хонали уй берилди. Қарилик-қариликда, дард ҳам кампирни энгиб қуйди. Келинлари кунига ярамади. Қаровсиз қолди. Махфуза уй (2-1 хона)ларни ўзи истиқомат қиладиган Сирғали туманидаги 2 хонали уйга алмаштириб, онасини қуриб қолди.

Хали улмаган онасидан қолажак мерос (уй-жой)дан умидвор ака-опалар Махфузани олғирликда гумон қила бошлашди. Унинг онасига меҳрибончиликларини тилғламалikka йўйиб ҳам қуришди. Охири туғишган сингилларини суюқ оёқ, касалвандга чиқариб, оиласига нифоқ солишди. Хатто, у узатган чойидан ҳазар қилишгача боришди. Бора-бора оёқларини узиб қуйишди ҳам. На сингилдан, на онадан хабар олишди. Бу ҳол ёлғиз аёл — онанинг дил-дилини орғитаётганини пайқашмас, сезишса ҳам парволарига келмасди.

Аллақачон бири она, бири ота бўлган фарзандлари она учун ҳамон бола эканини унуттишди. Ха-

ли ҳамон улар ҳақида қайғу-радиган, тоби қочса, қузи учадиган она кунглини уйлашмади. Ойлаб, баъзан йиллаб дийдорларига зор қилишди.

Биз қозилик қилмокчи эмасмиз. Муддао кимнидир оқ, кимнидир қора қилиш эмас. Тарозининг палласини тенг қуйиш-бурчимиз.

Ака-укаларнинг уй-жой, мол-ҳол сурди-сурди қилиб жанжаллашётганларини қандай бахоласа бўлади?

Қузи очиглигидек бир-бири билан ёвллашиб бораётган дилбандларини қуриб юм-юм йиғлаётган маҳзуна онани нима деб юпатиш мумкин?

Йиғламанг, она, азалдан шундай — мол аччиги—жон аччиги, деб оғуштайликми ва е фарзандларингизни нотугри тарбиялабсиз, буларнинг туб илдири маънавий қашшоқликда дейликми?

Азиз муштарий, бу ҳусусда сизнинг фикрингиз қандай? Мақтубларингизни қутамиз.

Д. ДАВЛАТОВА

«АВЕСТО»ДА ОИЛА ВА АЁЛ ТАЛҚИНИ

Кухна Шарқ тарихи зарварақларидан аёл заковатию жасорати, кароматию матонати хусусида куплаб мисоллар келтириш мумкин. Зардуштийлик динининг муқаддас китоби (эрамиздан олдинги VI аср) «Авесто»да ҳам оила эрки, хотин-қизларнинг жамиятда тутган ўрни, онанинг хонадондаги маънави масалалари турли ўринларда, ҳар хил муносабатлар билан махсус қайд этилган, изоҳланган. Зардуштийликда қиз бола тарбиясига алоҳида эътибор берилган. Зардушт таълимотида ҳар хил ота-она ўз қизини балоғат ёшига (15 ёшга) етгунча замонасининг барча ҳунарларини билишни, мол боқиш, рўзгор тутишни мукамал ўрганиш, эътиқодда ботамкин, ахлоқда покиза қилиб тарбиялаши зарур.

«Авесто»нинг жуда кўп ўринларида бевосита аёллар маҳзини учратамиз. Жумладан: «Биз барча нарсалар аёл ва эркекларнинг пок рафторлари ва равоиларини мадҳ этамиз» дейилса, яшларда «Биз пок ва шижоатли аёл эркекларнинг руҳи равоиларини мадҳ этамиз» деган фикрларни учратамиз. Зардушт бўлса «аёл ҳуқуқини таҳқир этмоқ ёмон амалдир, у нодонлик белгисидир» дейди. Яшларда яна ўқиймиз: «Ўғил болаларга нисбатан қиз болалар илму дониш ўрганишга киришсинлар. Зероки улар ота-она манзилида бўлган вақтларида ота хонадонини тартибга солиб, зийнат бериб юрсалар, жуфти ҳалол манзилига борган, болалар тарбияси билан, келажак насли таълими билан машғул бўлмоқлари лозим бўлади». Зардушт яна бўлғуси келин-куёвларга қуйидагича муурожаат қилади:

«Ҳалоллик билан кун кечириш йўлида ғайрат ва шижоатли бўлинг. Ҳар бирингиз яхши ҳулқингиз билан бир-бирингизга меҳр қўйинг, тоқим муқаддас эр-хотинликни хурсандлик ва хушбахтилик билан ўтказинг». Зардуштийларда никоҳ бир умрга муҳрланган, бир эркекка икки никоҳ ёки вақтинча никоҳ бўлган эмас. Эру хотиннинг бир-бирига ҳиёвати қаттиқ лаънатланган, бегона эркек билан жуфтлашган аёл бадном қилиниб, жазоланган ва никоҳдаги эри учун «ҳаром» ҳисобланган.

«Авесто»да ёзилишича жамият ҳаётининг бирон соҳасида хотин-қизлар ҳуқуқи чекланган эмас. Чунонки улар рўза тутган, беш вақт намаз ўқишни қанда қилмаган; ибодатни ўз хоҳишларида кура ёкка ёки эркеклар жамоасига ҳамроҳликда адо этишган; Оташқадалардаги кироатда, мусиқа журлигида Яхдонин мадҳ этувчи гимнларни ижро этишда қатнашган.

«Авесто»да оила бутунлигини сақлаш, никоҳ тартиблари, эр-хотиннинг мажбурияти, никоҳнинг бекор қилиниш сабаби ва шартлари хийла батафсил баён этилган. Алоҳида яшларда Ахуромазда ёки Зардуштнинг келин-куёвларга даъвати ёки муурожаатлари келтирилган. Ахуромазда дейди: «Эй Спитамен Зардушт! Мен оилали эркекларни оиласиз мардлардан кура муҳтарам тутаман. Кимда ким балоғат ёшига етган йигитнинг уйланишига моддий ёрдам берса, унга бу дунё-у дунёда савоб ёғдираман». «Уйланиш, оила қурмоқчи бўлган ҳар бир кишига йўл курсатмоқ ва моддий ёрдам бермоқ ҳам мазҳабларнинг ва-

зифасидир». Зардушт дейди: «Эй оила қураётган йигит-қизлар, сизларни огоҳлантириб шуни айтмоқчиманки, ҳар бирингиз покиза ҳаёт йўлида ғайрат қилингиз. Ҳар бирингиз яхши ҳулқ ва яхши хатти-ҳаракат билан ўз ҳаётингизнинг хурама ва саодатли ўтишига эришинг! Шуниси ҳарактерлики, зардуштийлар одатича қиз балоғатга етган, уни турмушга бериш ота-она изнида бўлса ҳам, қизнинг розилиги, албатта, суралган ва у билан ҳисоблашган. Кадҳуд (эр) Кадбону

(хотин) машваратисиз, розилигисиз қизни эрга бериш ҳуқуқига эга бўлмаган. Ўз вақтида жуфти ҳалол танлай олмай ёки бошқа жисмоний сабабларга кура турмуш қурмай, ёшлари ўтиб қол-

Қадриятларимиз қаърига боқсак

ган аёллар додгустир (қози) фатвоси билан Оташқада ва унинг қармоғидаги китобхона, дармонгоҳ (поликлиника), сўхатгоҳ (касалхона) ҳамда ҳўхраларда хизмат қилишган.

Зардуштийликда кўпхотинлик қатъий манъ этилган. Айни пайтда ҳаётни бўйдоқ ўтказиш ҳам қораланган. Балоғатга етган қиз бола ота-она, жамоанинг райини писанд қилмай, узидан зурриёт қолдиришни истамай, қасддан турмушга чиқмай умргузаронлик қилиб юрса, у қолга солиниб, 25 дарра қалтақланиш билан жазоланган, йигит зурриёт қолдириш қобилияти бўла туриб, атайлаб уйланиб юрса, у бадном қилиш мақсадида ҳар доим темир камар боғлаб юришга мажбур этилган.

Бундан ташқари «Авесто»да оила қуриш, жуфти ҳалол танлашда шошма-шошарликка йўл қўймаслик, ота-она, кексалар маслаҳатига қўлоқ тутиш хусусида ҳам диққатга молик мулоҳазалар мавжуд: «Эй мардум, ўзгаларнинг яхши маслаҳатларига қўлоқ тутинг ва уларга равшан анди-

ша билан қаранг. Яхши билан ёмонни фарқлашга диққат қилинг. Ҳар бир эркек ва аёл фурсатни бой бермаслиги, ўзи туғри йўлни танлаши, тоқим ҳаёти пок ва хирадманд ёр билан ўтадиган бўлсин». Юқорида таъкидланганидек «Авесто»да никоҳ ва талоқнинг ўзига хос меъзолари бирма-бир қайд қилинган. Турмушга чиқиш ва уй бекаси бўлишнинг беш тури кўрсатилган:

«Авесто»нинг айнан шу масалага оид бобларида никоҳни бекор қилиш ва талоқ масаласи ҳам изоҳланган. Бу ерда ҳам эру хотиннинг тенг ҳуқуқлилигига алоҳида эътибор берилган ва никоҳ бекор қилинишининг 8 та ҳолати санаб утилган.

1. Никоҳдан сўнг томонларнинг бирида асабий ноқислик, телбалик аломати зоҳир бўлса, солим томон бу никоҳдан воз кечиш ҳуқуқига эга.

2. Эркек мардлик қобилиятига эга бўлмаган тақдирда аёл талоқ қилиш имкониятидан фойдалана олади.

3. Ўч йил давомида ҳам эр оилани моддий жиҳатини таъминлай олмай, ҳатто аёлини боқа олмаса, хотин бундай эрни ташлаб кета олади, яъни талоқ қилади.

4. Агар томонлар бир-бирларининг бошқа эр ва хотин билан зино қилганларини сезса, бундай никоҳ «ҳаром» бўлади ҳамда томонлар бир-бирларини талоқ қиладилар.

5. Агар хотиннинг ҳаёти эр зулмидан хавф остида қолса, у ўз жуфтини талоқ қила олади.

6. Хотин ўз эридан қониқмай, ножўя, хатарли хатти-ҳаракатлар қилса, эркек бундай аёлдан воз кеча олади.

7. Эркек киши уйланиш пайтида олдинги хотинини бекитса-у тўйдан кейин бу сир фож бўлса, бундай никоҳ ботил ҳисобланади.

8. Эркек ёки хотин Зардуштий динидан юз ўгирса, яъни бошқа динни қабул этса, талоқ вожибдир.

Зардуштийликда оила муқаддас саналгани учун бошқа сабабларга кура, жумладан иғво, тўхмат, эр-хотиннинг узаро келишмовчилигига, ота-она билан чиқиша олмаслик баҳонаси билан никоҳни бекор қилинишига йўл қўйилмаган. Хотин-қизлар орасида учраб турадиган бўҳтон, чақимчилик, норовобинлик, хусумат гуноҳи азим сифатида қаттиқ қораланган; гап ташувчи, иғвогарлар дарра ўриш билан жазоланган.

Қуйидаги фикр аёл зотининг жамиятда, оилада, инсоният тарихида тутган ўрнига берилган энг адолатли баҳодай туюлади. «Дастлабки кундаёқ Ахуромаздо аёлларга буюрди: **Эй аёл! Сени эътиқодга ва пахлавон эркекларни вужудга келтириб, меҳр тўла оғуши-нгда парвариси эт, деб яратдим. Тоқим улар нодурустлик ва нопоклик илдини эр юзидан йўқотсинлар...**

Хуллас, Зардуштийлик динининг муқаддас китоби «Авесто»да аждодларимизнинг оила ва хотин-қизларни муқаррам тутиш ҳақидаги пешқадам фикрлари ўз ифодасини топган. Энг муҳими зардуштийлик эътиқодидаги боболаримиз оилани жамиятнинг муқаддас бўлаги, деб билиб, унинг ривожу рагнақи, мустаҳкамлиги учун курашган.

Ҳамиджон ҲОМИДИЙ

(Боши ўтган сонларда)

Ашулачи — шодликни оширувчи. созанда — ғамни тарқатувчидир. Буларнинг ҳар иккисига ҳиссиётга берилган кишилар ва аҳли дардлар жон фидо қиладилар. Модомики, улар мулоийи тарона билан қуйлар эканлар, эшутувчининг нақд ҳаёти унга фидо бўлса не ғам? Ахир, кўнгил хуш оҳангдан қувват, рух эса хуш овоздан озик олади. Ёқимли овозу маҳорат билан қуйлайдиган хонандадан дард аҳлининг ути яна аламанг олади. Агар хонанда гузал бўлса, ҳиссиёт аҳлининг уртасида қиёмат кутарилади. Агар созанданинг куйи дардларроқ ижро этилса, унинг чертиши дардли юрларлар ларзага солиди. Агар хонанда очик чехрали бўлиб, ёқимли овоз билан қуйласа, дардли одамнинг куйган бағридан тутун чиқаради. Агар

созанда фаҳм-фаросатли бўлиб, куйини ёқимли ижро этса, ҳатто тош кўнгил одамни ҳам ўзига мафтун этади. Хусусан, ўзи чалиб, ўзи қуйласа, кўнгил мулкига қўзғолон солади. Сулуқ аҳлига яширин бўлган бу манзилда инсон ҳам камолот топади, ҳам зарар ортиради. Солиқ бу ерда бир

бўлсагина, унинг хизматини бажарадилар. Сухбатда ноз-неъмат тўкин бўлса, улар ҳар қандай амр-фармонни бажаришга тайёрдилар. Агар базмда маишат кам бўлса, улар ноз-истиғно ва инжиқлик билан қилиқ курсатадилар. Ва агар ноз-неъмат деган нарсатамол йўқ бўлса, уларнинг қу-

«МАҲБУБ УЛ — ҚУЛУБ»

дардли оҳ билан мақсадига етибдур ва бир наъраи жонқоқ билан йиллар буйи қозонгани ҳам қулидан кетибдур... Аммо хонанда ва созандаларнинг саёқлари (отарчилари) ҳам, гарчи ғамни тарқатувчи ва шодлик таратувчи бўлсаларда, лекин ҳақиқатда пасткаш ва тиланчи кимсалардурлар. Бундай чолғувчи ва ашулачилар, агар буюрувчидан инъом-эхсон

нгли сендан узилди ҳисоб. Улар агарчи, йиллар буйи сеннинг эҳсонингдан баҳраманд бўлган эсаларда, ёнингдан танимай утиб кетаверадилар. Оз олсалар — ерга урадилар, кўп олсалар — қадрламайдилар. Уларнинг қўнчилиги ахлоқсиз, бадфелъ; бошқалари ҳам улғудай қайсар ва дағал сузди бўладилар. Ҳаракатлари ҳаддан

НАВОЙИНИ ЎРГАНАМИЗ

ташқари тутуруқсиз, узлари вафо деган фазилатдан бенаиб қолгандурлар. Шунинг

сузини тарғиб қилиши, Пайғамбар сузидан четга чиқмаслиги керак. Энг аввало унинг ўзи ҳақ ва Пайғамбар йўлини қаттиқ ушлаган бўлиши лозим. Ўзи юрмаган йўлга элли бошламоқ — мусофирни йўлидан адаштириб, биёбонга туширмоқ ва саҳрода уни йўқотмоқдур. Ахир, ўзи мастнинг элли ҳушёрликка чакриши — уйқучи кишининг одамларни бедорликка даъват этишига ухшаш бир нарсасидир.

(Давоми бор)

Филология фанлари номзоди
Сайёра ХОЛМИРЗАЕВА
тайёрлади

Насихатгүй ва воиз — ҳақ

ОИЛАМ БУЗИЛИШНИ ИСТАМАГАНДИМ...

Мен ушбу мактубимни мнг бир истихоло билан кузимда ёш, юрагим тула алам билан ёзмоқдаман.

Мен 1971 йил Тошкент вилояти, Чиноз туманида туғилиб воёга етдим. 6 ёшга тулганимда онам вафот этди. Дадам билан маҳалла нарида яшайдиган ҳамшира аёлга уйланди. У аёл уч марта турмуш қуриб фарзанд қурмаган экан.

Угай онамиз аввалига бизларга бир йилгача яхши муомалада бўлди. Кейинчалик биз — акаларим, укам ва мени калтаклайдиган одат чикарди. Айниқса мени аёвсиз, шафқатсиз калтаклар, ярим кечаси кучага ҳайдаб чиқариб, дарвозани қулфлаб қўярди. Мен кучимиздаги боғимизда утирардим ёки бувимникига кетардим. Бувим менга насиҳат қилиб, эрталаб уйимизга жунатиб юборардилар. Угай онам эса менга: «Ҳа, ярим кечаси уйдан чиқиб кетиб қаерларда дайдиб келдинг, деб баттар калтакларди. Ҳаттоки дадам, акаларим ва укамга менинг устимдан жуда кўп тўхмату бўҳтонлар уюштириб келтакларди.

Мен шу туфайли ҳам жуда-жуда қўрқок, индамас ва йилғоки бўлиб қолган эдим. Мактабни тугатганимча шу зайдла яшадим, синфдошларим билан умуман гаплашмас эдим, ҳаттоки кулишга ҳам қўрқар эдим. Биров менга гапирса қўрқиб, қалтираб, йилғаб юборар эдим. Дугоналарим билан гаплашмас, онам менга «сен мени ёмонлайсан, улар сени айитишяпти», деб зугум қилиб калтакларди.

Мактабни тугатиб, педагогика олийгоҳига ҳужжат топширдим. Иштихонлардан яхши баҳолар олдим. Бироқ кундузги бўлимга балим етмади. Олийгоҳда менга «бу балл билан кечки бўлимга қабул қилишимиз мумкин, аввало ишга қўйлашсан керак», дейишди. Мен шу йўлни тутишга аҳд қилдим. Мақсадим Тошкент текстилькомбинатига ишга кириб, кундузи ишлаб, кечки бўлимда олийгоҳда ўқиш эди...

Шундай ширин ҳаётлар билан уйга қайтдим. Ота-онам жанжаллашадиган экан. Угай онам ҳар бир гапида: «Мана, қизингиз ўқишга кирибди, энди бизга зугум қилади, кийим-кечак олиб бер, пул бер, деб. Ундан кура ишлаб пул топиб, молу дунё йиғиндан эрга тегсин, агар шу қизингизни Тошкентга юбориб ўқитадиган бўлсангиз, эркак эмас-сиз! Бошингизга румол ўраб хотин бўлиб қўя қолинг. Ма-

на қурасиз, бу қизингизни оёқ олиши жуда бошқача. Бир йилдан кейин бола туғиб об-келади. Ҳаромисини боқиб утирасиз», — дерди. Дадам бошини қўйи солиб шу сўзларни эшитиб утирар эди.

Улар олдида бордим, салом бердим ва фикримни айтдим. Угай онам тутақиб кетди, қулига ёғоч олиб аямасдан мени калтаклаб ташлади. Калтак зарбидан беҳуш йиқилдим. Ҳушимга келганимда дадамнинг сукинаётганларини эшитдим. Ярм кечаси угай онам мени яна калтаклади. Калтак зарбидан бошим гир-гир айланар, қулогим шангилаб, ҳеч нарсага тушунолмаётган ҳолатда бўлиб қолдим.

Орадан бир ҳафта ўтгач, угай онамнинг қистови билан олийгоҳдан ҳужжатларимни қайтариб олдим. Угай онам мени ишга жойлаштирди (қилишганимиздаги фабрикага). Калтаклашлар, ҳақоратлар яна давом этаверди. Шу орада менга совчилар кела бошлади, мен розилик бермадим. Бундан ота-онам даргазаб бўлишди. «Агар эрга тегиш ниятинг бўлмаса, уйимиздан йўқол, кет!» — деб мени — 18 ёшли қиз болани шундай сўзлар билан ҳақоратлашарди. Мен охири ота-онам зулмига чидай олмай, барча ҳужжат ва кийимларимни йиғдим-да, шаҳарга, Тошкентга келдим. Қўп калтак еганимданми, бош оғригига учрадим, тинмай дори ичардим, шунда бошим оғриги йўқоларди.

Мен шаҳарга келиб ҳеч қимдан ёрдам сурамадим, билми юртига ўқишга кирдим ва нарийтеб босмаҳонасига ишга жойлашдим. 1 йилгача қишлоққа — уйга бормадим. Менга билми юрти ётоқхонасидан ҳоқ беришди. Бу ерда тинч-қўрқиб яшай бошладим. Бир кун акаларим излаб келишибди мени. Улар билан кетмадим. Кейин яна келиб мени олиб кетишди. Уйга бордим, яна жанжал, яна туполон, яна калтак. «Шаҳарда наҳс қилиб юрдинг, энди сени жазолайман», — деди угай онам. Сени унаштириб қўйдик, эрга тегасан, йиғиштириб ўқишингни, ишингни. Битта ҳароми обектмасингдан сени уша нарсасга еттиштириб қўй, (шу ерда жуда уятли сўз гапирди угай

онам), агар ғиринг деб оғиз очсанг ундираман. Эрга тегасан, тамом-вассалом».

Угай онам ва отам менинг орзуларим билан қизиқмадилар, қўнглимга қарамай, қалбимни тушунмай бир йилгача турмушга узатиб юборишди.

Учрашувга чиққанымда бўла-жақ қувв болага тушунтирдим: «Ҳали ёшман, ўқишм керак, отам, угай онам мени мажбур-

лаб, калтаклаб эрга беришяпти», — деб.

Йиғит эса гапларимга парво ҳам қилмай: «Сизни севаман, сиздан бошқача уйланмайман», — деб шайнингга тегадиган ҳаракатлар қилди.

Тўйдан олдин у йиғитнинг жазмани борлигини айтишган эди. Тўйдан кейин икки ой ўтгач, бир аёл менга: «Зохид-жон барибир сиз билан яшамайди, унинг хотини бор», — деди. Мен бу гапга ишонмадим. Зохид акадан сурамадим: «Ишимга аралашма, мен эркакман», — деб жеркиб ташладим. Кундан-кунга Зохид аканинг менга нисбатан муомаласи узғариб боради. Ишдан жуда кеч қайтар, мен билан гаплашмас, овқатланмас эди.

Бир кун бунинг сабабини сураган эдим. У мени калтаклаб суқиб ташлади, ҳаттоки кийимларимни ҳовлига отиб, дарвозадан чиқариб юборди. Мен аҳралиш учун судга кетмагач, эдим, қайнонам тўхтади. Эрим эса онасига: «Бораверсин судга, бу билан барибир яшолмайман, мен бунга эркак учун уйландим», — деб устимдан қулди. Шунда мен

ҳалиги аёлнинг гаплари рост-лигига ишондим. Бундай ҳолат 3 йил давом этди. Бу борада фарзандли бўлдик. Эримнинг эса бола билан ҳам, мен билан иши йўқ эди. Қўнрагимда сутим йўқ эди. У ҳатто боласининг сутига пул бермас, уйга ярим кечаси келиб ётар, азонлаб яна чиқиб кетарди. Ҳар гапида «Дилором» деган исм оғзидан тушмасди: ширин овқат тайерлайди, пазанда, чевар, ақли, чиройли деб мактарди. Кейинчалик билсам, Дилором тикувчи аёл — унинг жазмани экан. Қўнрагининг айтишича, Зохид ака Дилоромнинг уйига тез-тез бориб турар экан.

Зохид ака уйга ярим кечаси келиб, беҳаё видеофильмлар томоша қилар, қизимнинг кўз унгида мени беҳаё ҳаракатлар қилишимга ундарди. Айтганини қилмасам, «бошқа аёлларга бора-ман, сени талоқ қила-ман, сен хотинимсан, ҳиссиётинг йўқ, жодугарсан», — дея мени аямай калтакларди.

Бир кун қизимнинг сутига пул сурадим. Зохид ака пул бермади, қайнонам эса: «Ҳа-деб пул сурайсан, ўғлимни тинч қўй. Тугдингми болангни узинг боқ, боқолмасанг, ота-онанг боксин, ёлғиз қизсанку, нега ота-онанг, қариндошларинг ёрдам бермайдилар, итнинг бола-сидай ҳайдашди сени, ишга қиқиб ишла, болангни боқ», — деб мени жеркиб ташлади. Мен 6 ойлик боланимни қолса-кага солиб олиб магазинда ишлаб бошладим. Қасалхонадан ҳам иш излай бошладим. Қайнонам эса мени эрта кетиб, кеч қилишимни баҳона қилиб ўғлига ёмонларди. «Хотинингни оёқ олиши бошқача, боласини узи билан олиб кетаяпти ишга. Эрта кетиб, кеч келади, бу ҳалол-пок аёл эмас, нега хотинингга инда-майсан?» Зохид ака эса онасининг гапига жавобан: «Ҳар кун ҳайдайман, кетмайтмику, уйига обориб ташласам ҳам яна қайтиб келаверади... Ота-онаси дарвозадан кирит-майдиам бу жиннини», — дерди. Бу гапларни эшитиб ичимдан сизилардим.

Мен 2 та жойда ишлардим — ҳам магазинда, ҳам қасалхонада. Олган маошларимни ҳаммасини қайнотам ва эримга берардим. Ҳар ҳафта магазиндан менга текинга озиқ-овқат беришарди. Ҳаммасини уйга олиб келардим. Шунда ҳам қайнонам, қайнотам ва эрим-

дан яхши сўз эшитмадим, мени баттар эзишар, ҳақоратлашарди. «Бу эрининг устидан юриб кетди, шунинг учун кўп пул топяпти», — деб баралла айтишарди. Мен фақат ҳалол меҳнат қилардим, улар мени нотўғри тушунишди.

Бу гаплар, умуман оиламдаги ноҳушликларни ота-онам, акаларим қариндошларим ва қўнрагларимга айтдим. Улар мени ҳимоя қилиш урнига устимдан қулишарди: «Ҳаёт дегани, эр дегани шунақа бўлади, чида-даш керак, ҳали бундан баттар азоблар қурасан, сен ҳозир энг бахтли аёлсан. Эринг бор, боланг бор, уйинг бор, қорнинг туку, устинг бут. Шунисига шукр қилиб яша. Зохиджон тилла йиғит, уни ёмонлама», — деб уришиб-жеркиб, мени уйга жунатиб юборишди.

Бир кун қизимни ухлатаётган эдим, эрим келиб қолди. Ёнида чиройли бир жувон ҳам бор эди. Мен ҳайратланмадим, уни Дилором бўлса керак, деб уйладим ва тезда дастурхон тузадим, ошхонада овқат тайерлашга киришдим. Авл синчковлик билан ҳаммаёқни қузатиб чиқди ва менга беҳаёларча «эрингиз тилла йиғит, яшаса бўлади, уйингиз ҳам, молу-мулкнинг ҳам чиройли, сизга маза экан-ку, қасрда яшар экансиз, мен эрингиз билан уч йилдан бери танишман, биз чин дуст-миз бир умрга», — деб шарақлаб қулиб юборди. Зохид ака ҳам унга қулишиб қулди. Сўхбат давомида аёл менга беҳаёларча ярим яланғоч ҳолатда Зохид ака билан тушган суваратларини қурсатди ва шу орада 5-6 та ийрилларнинг исмларини айтиб, «бизнинг қоманямиз шунақа, тилла, мард йиғитлар», деб мактади. Улар овқатланиб бўлишган, қиқиб кетишди. Уларнинг ортидан маёус ва ғам-ғим тикилиб қолдим. Уйга кириб қайнонамдан у қизнинг қимлигини, нима учун келганини сурадим. Қайнонам эса: «Сани нима ишинг бор? Уғлим эркак экан, юради, ажаб бўпти, алам қилса йўқол уйингга. Ақтингни ойнага сол, кимга ўхшайсан узи, ароҳсан», деб устимдан қулди.

Мен эса қизимни қучоқлаб, роса йиғладим. Шу кун Зохид акани кутдим, келмади, тонггача йилғаб қикдим. Азонда келди-да, кийимларини алмаштириб яна чиқиб кетди. Ярм кечаси келди, мен билан гаплашмас, қовоқлари солик, газабли эди. Мен қизимни ухлатаётган эдим. Менга қараб: «Эртага ишдан келгунимча йўқол, сен менга керакмассан. Агар кетмасанг устингга 17 яшар қиз обекли яшайман», — деди у.

ЛОБАР

(Давоми бор)

Туш таъбирномаси

«Эркакни туши ҳақ чиқади», — дейишди. Рост экан...

ТУШИМДА ишхонамизнинг ҳо-жратхонасига кирдим. Пастга қарасам, наҳосати йўқ, лекин чуқурнинг бир чеккасида 3 ёшли ўғлим йилғаб ётганмиш. Талвасага тушдим. Уни чуқурдан чиқариб олиш йўлини изладим. Аммо илож тополмай ҳаяжонланиб ташқарига чиқдим. Яна кўпроқ ҳаяжонланиб кетдим ва... шу ҳаяжонда боламни чуқурдан ололмай уйғондим...

Эрта тонг нонуша пайтида қурган тушимни хотинимга айтдим. Қандайдир эътибор бермади. Икки кун ўтди. Учинчи кун ишга шошилиб уйдан чиқдим. Уш 3 ёшли энди «тетапон» бўлган ўғлим «Дада» деб орқамдан эргашиб чақир-

ДИЛИМИЗГА АРМОН СОЛИБ КЕТДИ...

ди. Қарасам, қўннимизнинг ҳовли-сигача келибди.

— Кайт, ўғлим, онамга бор, — дедиму Оллоҳнинг инояти билан кўнлимда унга нисбатан қандайдир соғинч сезиб, бориб ўғлимни яна қучоқлагим келди. Аммо билмадим, буниси Худонинг иши эди, ё шайтоннинг қилиғими «Ахрор, юр энди, ишга кеч қолаясан», — деб уз-узимга амр қилиб йўлимда давом этдим. Уша кун тасодифан ишхонамдан бошқа туманга сафар хизматига юбордилар. Сафарда бир кеча қолиб эртаси соат учларда ишхонамизга қайтдим. Шу кун ишхонамга хабар борди: «Духтирга борар экансиз». Бордим...

Бизнинг уй-жойимиз сой бўйида жойлашган эди. Сой тобора қучиб, уйга яқинлашиб яшашга хавфли бў-

либ қолди. Буни инобатга олиб, фавқуллода вазият бўлими курсатмаси билан бизга бошқа хавфсиз жойдан ер ахратиб берилган. Мен ва акам оилаларимиз билан уй қуриб қучиб кетган эдик. Дадам билан укамизнинг уйлари ҳали битмаганлиги сабабли уша эски жойимизда яшар эдилар. Уша мен шаҳардан қайтган кун эрталаб хотиним ўғилларимизни олиб дадамни қургани борган экан. Тусатдан уша уч яшар ўғлим хиямин билан бирга уйнаётганида сойга йиқилиб кетибди ва...

Духтирга борсам ўғлим аллақачон улган экан. Ҳа, уша тушимда қургани бўлди. Ўғлимни чуқурдан тириклай ололмадим...

Энди эса, хотиним баъзан уша қурган тушимни эслаб: «Бирон са-

дақа берганимизда, балки шундай бўлмас эди», деб қолади армон билан. Ҳар гал уша ўғлим мен билан видолашган жойга келсам, яна бир бор ўғлимни қургандай бўламан. Нега йўлимдан қайтиб қучоқлаб олмадим, дийдорига туйиб-туйиб олмадим? Ахир у видолашга ишга келган экан-ку? Нега сезмаган эканман? Балким, уша кунги ишга кечроқ бординида, команди ровокага кетиб қолмасдим ва бу воқеа ҳам юз бермасдим, дея афсусланаман.

Ҳа, ҳар бир инсон улаётган чоғида бирон бир яхши сўз, ё яхши қилишни билан дилларга армон қолдириб кетар экан.

Уйласам, бу ҳам Худонинг амри экан. Ахроржон ҲАМАЛОВ, Фарғона вилояти Сўх тумани

ТУҒИЛИШ АНОМАЛИЯСИ

ёхуд келинчакнинг кўз ёшлари

Ажойиб-ғаройиб

«Сиз фақат билишингиз лозим бўлган нарсаларнигина билишингиз мумкин...».

«Қуръони Карим»дан.

ОДАМ — табиатнинг энг мукамал, энг гузал, энг улуг ва шу билан бирга «энг сирли фарзанди» деб эътироф этилган. «Махлуқ» дейилганида эса на одамга ва на бирон бир маълум тирик жонзотга нисбати берилмаган жонли мавжудотни тушуниш керак бўлади.

Аммо, ҳозир гап бу ҳақда эмас, балки туғилиш аномалияси, яъни инсон туғилиши ва умуман туғилиш билан боғлиқ сирли, баъзан биз тушуниб еткучи ва баъзан «ақл қути»мизга сигмаган синоатли ҳодисалар ва уларнинг келиб чиқиши ҳақида боради.

Бу бир афсона ҳолос, қолаверса ундаги барча халқларнинг маданияти бисотида бу каби афсона-ю, асосларни кўплаб учратиш мумкин. Ва аксинча, инсондан туғилган жонзотлар ҳақида ҳам шундай ривоятлар мавжуд. Лекин бу каби барча ҳикоятларнинг тарихан ростлиги ёки ёлгонлиги мавҳум ва ўқиганига, эшитганига ишонмиш ёки ишонмаслик ўқувчининг ўзигагина ҳавола.

Энди олис тарихдан берирокқа келайлик... 1986 йили Московнинг йирик газеталаридан бири — «Труд»да одамдан туғилган жонзот ҳақида «Мутант» сарлавҳали мақола эълон қилинди. Запорожье шаҳрида

содир бўлган бу воқеа жуда кўпларни ҳайратта солди...

Светлана исмли саёқ аёл бола туғади, лекин боласи ўта беўхшов, бадбашара эди. Аниқроғи кучук боласига ўхшаган бир жонзот туғилганини курган аёл уни одамларнинг кўзидан узокда сақлашга ҳаракат қилади ва шаҳарнинг бир чеккасидаги харобазорда қолиб кетади. «Боланинг кичкинагина калласида тишли каттакон оғиз, қулоқлари ўрнида эса кичик қошлар жойлашган эди. У бир ойнинг ичидаёқ стулларнинг оёқларини ғажиб ташлайдиган, унча-мунча деворнинг сувоқларини кемириб еб туймайдиган махлуққа айланиб қолади. Она бундай азобга бор-йўғи тўрт ойгина чидай олади, сўнг болани шаҳарнинг худудсиз ана шу ахлатхонасига ташлаб қочади.

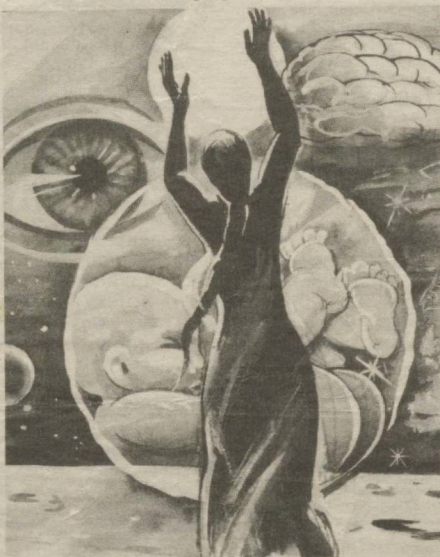
Орадан олти йил ўтади ва ҳайбатли ахлатхонада жуда катта ёнғин содир бўлади. Ёнғин пайти

қаноати, шукроналиги улуг бўлади, дейишади...

Табиат ва Инсон ўртасида шундай сирли боғлиқликлар борки, гоҳо ҳеч ҳам бу ўзвийлик сирларини тушуниб етолмайдиган-даймиш ва аслида ҳам шундай! Масалан, миллиардлаб ҳужайралар багрини тилкалаб, ядроси-ю ядро-часига аниқлаб оламингиз табиатнинг улуг фарзандини кўйиб турайлик, ҳатто энг тубан жонзотларнинг ҳам бир томчи сувдан яратилишига яширинган қудратнинг-сирини ҳалигача билолмаймиз! Жаҳондаги бирорта илмий маҳкама ҳалигача бирор ҳаётнинг уруғини синтез қилгани йўқ, қилолмайди ҳам! Чунки бундай сирнинг ечими ёлғиз Оллоҳгагина аён

бўлиб қолаверади, бизга фақат буюрилганигина билиш насиб этади, ҳолос! * * *

Чиндан ҳам борлиқнинг қанча тилсимини била олсак шундан ун, юз, минг

ахлатзорда олов ичида қолган ғалати одамсимон овозли махлуқнинг ёниб кетгани гувоҳлар томонидан ҳикоя қилинади. Воқеа тафсилоти билан танишган собиқ СССР Медицина Фанлари Академиясининг Тиббий генетика Маркази олимлари одамзотдан туғилган бунданда дахшатли қиёфга эга бўлган махлуқлар бўлиши мумкинлиги ва айни пайтда ана шундай жонзотларнинг мавжудлигини ҳам эътироф этган эдилар...

Яқинда қўлимизга бир хат тегди. Хатда қуйидаги воқеа ҳикоя қилинган эди:

«Жуда катта умидлар билан турмуш кўрдим. Мени кишлоғимиздан узок бўлмаган шаҳарчага, бой-бадавлат хонадонга узатишди. Кўёвим билан тинч-тотув турмуш бошладик. Ҳамма менинг кўз ёришимни — фарзандим туғилишини жуда катта интизорлик билан кутаётган эди. Айниқса, турмуш ўртоғимнинг атрофимда гирди капалак бўлишини айтмайсизми. Ой куним яқинлашиб туғруқхонага олиб боришди. Кўзим ёришида жуда қийналдим. Ҳушимга келганимда ёнимда докторлар билан бирга онамни ҳам кўрдим.

Лекин... ҳеч ким, на докторлар ва на онам менинг туққан болам ҳақида гапиришни исташмас, сўроқларимга жавоб бершмас эди. Мен ҳоли-жонига қўймаганимдан кейин докторлар «Боланг чала ва улик туғилди» деб айтишди. Онам ҳам «болангни боши қийшиқроқ, улик туғилибди», деб юпатган бўлди.

Туғруқхонадан онам билан чиқдим. Кўёвим, қайнонам, қайнотам лоақал бирон марта бўлсин хабар олишмади. Айтишларича, «кучук туғадиган келин» уларга керак

э м а с эмиш...

Мен кучук туққанми-дими?! Онамга термулман. Онам ҳалигача ҳеч гап айтмайди, фақат йўғлайди. Докторлар эса «Хафа бўлма, эндиги фарзандинг соғлом туғилади, ҳаётда «аномалия» бўлиб туради, «мутация» деган гап бор, шунинг бир қурилиши» деб қўтулдилар.

Мен энди қаерга бораман? Мен ким деган аёл бўлдим? Назаримда ҳамма «Ана, кучук туғадиган аёл» деб қўлини бизиз қилиб мени курсатаётгандек туюлаверади. Гоҳо, ўзимни-ўзим осиб қўйгим, ўлдириб қўйгим келаверади, қўйингчи, бу дунёдан тўйиб кетдим, тўйиб! Баъзан ошхонага бориб ўчоқ ёнидаги менинг қадрдонимга айлана бошлаган идиш тула керосинни бошимдан оқизиб ўт бўлиб ўчоққа кириб кетгим келади ишонсангиз! Бу дунёда энди менинг кўнглимни овута оладиган ҳеч ким ва ҳеч нарса йўқдай...

Яна... ҳар кун йўғлайвериш қўзлари шишиб кетган онамни ўйлайман. Кейинги тўрт-беш ойнинг ичида мункиллаб, багри эзлиб, қадди букилиб адо бўлаётган отам кўз олдимга келади.

Бу келинчакка нима дея олар эдингиз?! Унга «Ҳаёт» аталмиш буюк неъмат бир мартагина берилганини, сирли Дунёнинг сирли фарзанди эканлигини мени ва Оллоҳ томонидан бандасига «улиш» эмас, балки «яшаш» буюрилганини ўқитиб қўйиш қоши эди, мумкин бўлса... Улимнинг борлигини ҳар кун етти бор бўйнига олган Одамнинг сабри,

зиологик ривожланишда фарқ этувчи белгилардир.

Хирург

ҳикояси:

— Салкам йигирма беш йилдан бери жарроҳлик қиламан. 1985 ёки 1986 йили эди. Бир келинчакни операцияга олиб келишди. Беморнинг касаллик варақаси бўйича аввалги «ҳомилали» деб шифохонага ётқизилган экан. Аммо текширувлардан сўнг маълум бўлишича баъадон бум-бўш, шошиб-шошиб «болга» уриб турган «ҳомила» қавққадиб «ғойиб» бўлган эди. Корин соҳасида эса гумбаздай шиш бўлиб аёлнинг барча ташқи физиологик белгилари туғруқолди белгилари билан мос тушар эди.

Бундай антиқа ҳомиладорлик натижаси жуда кўпларни қизиқтиратган эди. Йигирмадан зиёд врачлар кенгашини ўтказдик ва жиддий текширувдан сўнг аёлни жарроҳлик столига ётқиздик.

Қорини ёриб нимани кўрдик? Ичак-чавоқлар орасида алоҳида «жон» бўлиб «яшайтган» ва ҳеч бир ички организмга боғланмаган... коптоқдай сирли мавжудотга, ҳа, мавжудотга дуч келдик. Қизиги шундаки, қалин этли пардалар билан қават-қават уралган «копток»нинг жони бор, юраги уриб турарди. «Коптоқ»ни она қориндан ажратиб олдик ва махсус шароитда ёрдиқ... Не куз билан қурайлик-ки, олдимизда тана қисми яхши шакланган, аммо бош ва қўллари ўта чала ривожланган ҳомила эт ётарди...

— Туғилишдаги бундай аномал

ҳолатларнинг бир қанча сабаб ва изоҳлари бор, — дейди олий тоифали

врач Узрбэк Убайдуллаев. — Булардан биринчиси ва энг кўп учрайдиган аномал туғилиш ҳодисаси — қариндошлар орасидаги эру хотинлик, айниқса, опа-сингиллар орасида қудда-андачиликдан келиб чиқар экан. Бу аллақачон тиббиётда исбот этилган ва айниқса ирсий касалликларни қўзғаб насл сурувчи ҳолатларга сабаб бўлар экан.

Иккинчиси, ташқи таъсирлар, яъни ичкиликбозлик, гиёҳвандлик, фахш ва турли руҳий хасталиклар оқибатида келиб чиқадиган аномал туғилишлар.

Ва шубҳасиз, қодир табиатнинг Сиз-у Биз тушунмаган сирли жумбоқлари ҳам мавжудлиги рост... Ахир, Москвалик бир аёл туққан балиқ боши бола ҳодисаси табиат ирсий-генларининг узини миллион йиллар оша «намоийш» этиб қўйиши деб баҳоланди-ку! Олимларнинг эътирофича, жонли мавжудот энг аввало сувда пайдо бўлган эмиш-ку!

Ҳа, табиат узининг миллион йиллардан бери давом этиб келатган тараққиёти давомида не не сир-синаотларни бошидан кечирмади. Унинг ҳали идрокимиз чегараси қамраб ололмаган жумбоқлари қанчадан қанча?! Уларни қачон ва қай замонларда англаб етамиз? Ва англаб етмоқ-билмоқ бизга буюрилганми, йўқми, барчаси ёлғиз Қодир Оллоҳгагина аён! «Худо нимани хоҳласа ва «бул» деса, шунинг ўзи қифоя, уша нарса бўлади», дейилади муборак «Қуръони Карим»да.

ОҒА БУРГУЛЛИ,
Ўзбекистон Журналистлар
уюшмаси аъзоси

(Боши ўтган сонларда)

Халиям севасанми уни?

— Ҳа.

Уртага сукунат чўқди, Наргиза келиб мени юпатар экан, ўзи ҳам йиғларди.

— Нигора, агар Шухратни менга берсанг, уни бир умр бахтли қилган бўлар эдим, нима дейсан шунга? Агар йўқ десанг, майли, мен ундан юз угирман, у сеники бўлади, лекин ўзини айтганингдек, у сени опам деб тан олган. Биз бир-биримизни яхши кураимиз, биламан ўз севгиндан кечиб қийин, азоб. Агар Шухрат бахтли бўлишини истасанг уни менга бер, сендан ўтганиб сурайман.

Анча ўйладим, Наргиза тўғри гапирганди. Энди хоҳласам-хоҳламасам, Шухратга бахт тилашдан ўзгача йўл йўқ. Гарчи инсон ҳеч қачон ўз муҳаббатини ҳада этмаса-да, мен шундай йўл тутишга мажбур эдим. Шу тариқа қалбимда гуллаб-яшнаган севга қилиб юборгандим. Юракнинг ўл гунчаси узилган жойи бир умрлик ишқ азобини уртаб юришини энди энди сеза бошладим. Шундан сунг Шухрат яна мени совчи бўлиб боришга ундади. Турмушга чиқмаган қизнинг совчи бўлиши қизиқ бўларкан. Янгиўлга Наргизаларникига бориб унинг онаси билан учрашдим ва Наргиза билан Шухрат урталаридаги бегубор муҳаббат ҳақида гапириб бердим.

Хўп қизим, майли, унда Шухратнинг ота-онасига айтинг, келақолишини,

САДАҚА ҚИЛИНГАН СЕВГИ

гаплашамиз!

— Холажон, биласизми, у йигитнинг ота-онаси йўқ, у «болалар уйи»да катта бўлган.

— Ҳеч кими йўқми?

— Ҳа, унинг ҳеч кими йўқ.

— Қизим, унда бизга қийин бўлар экан, мана кураясиз, биз ҳам камбағал оиламиз. Ҳали туй қилишга қўрбимиз етмайди. У йигит аввал ўқишни тутатсин, ишлаб пул топиб, уй-жой қилсин, кейин туй ҳақида ўйлайди.

— Холажон, Шухратнинг ҳамма нарсаси бор. Уйи ҳам, машинаси ҳам, ҳатто келин учун сарполари ҳам етарли.

— Қизим, уни ҳеч кими йўқ дейсан, унда бу нарсаларни қаердан олади. Ёки қинғир йўлга юрадимми?

— Ҳеч ҳам-да, хола. Бу йигитга мен ёрдам берайман, мени дадам катта ишда ишлайди: пул олиб Шухратга ҳозирча мадад бериб турибман.

— Сиз кими бўласиз?

— Биз Шухрат билан опа-ука тутинганмиз.

— Қизим, жуда катта савобли иш қилибсиз. Мен қизимни туй қилиб берсам-да, сизчалик савоб ололмайман.

— Агар рози бўлсангиз, мен ўзини туй ҳақидаги кутардим, туйни эса сизларникида утказардик.

— Майли қизим, Наргиза келсин-чи, мен маслаҳатлашиб курай-чи, қизим

рози бўлса мен ҳам розиман-да.

Туй кунини белгиладик. Ваъда берганимдек, туй учун ҳаҷаҳатларни ва бошқа буюмлар учун яна пул келтириб бердим. Туйни Наргизаларникида утказдиган бўлди. ЗАГС куни уларга туйларига совға сифатида тилла узук ҳада қилдим. Шунингсиз ҳам улар бир-бирларига худди узукка қўз қўйгандек туришар, менинг совғамни олишгач, таъзим қилишди. Наргиза нима сабабдан билмадим, йиғлаб юбориб мени кучоқлаб олди. «Бу яхшиликларингни бир умр унутмайман», — деди қўлгимга пичирлаб.

— Наргиза, энди Нигора сизга қайнона бўлади, уни сизлаб гапиринг. Сиз ҳам Нигора, туйдан кейин қолиб бизга оқ фотиҳа берасиз!

— Туйдан кейин қололмайман, сизларга оқ фотиҳа Наргизанинг онаси Саодат хола беради.

— Сиз ҳам берасиз, бўлмаса укангиз хафа бўлади.

Рози бўлдим, туй жуда яхши ўтди. У ҳар қандай йигиту, қиз орзу қилган бахт оқшомидек ўтганди. Туйнинг эртаси кунни никоҳ ўқилди. Наргизанинг онасига қўшилиб мен ҳам уларга бахтдан тахт тилаб фотиҳага қўл очдим.

Хуллас, мана шунақа гаплар, бугун улар ўз орзуларининг еттинчи осмониде саир этадиган висол оқшомиде мен

бахтиқаро қиз ўз муҳаббатини садақа қилиб ортимга, юртимга, онаминг бағрига қайтайман.

Автобус бир текисда кетар, мен эса фикримни бир жойга қўйиб Нигоранинг муҳаббат тарихини эшитардим. Тўғриси, унинг жасоратли эканлигига қўйил қолгандим. Чунки бундай мардонавор ҳатти-ҳаракат, муҳаббатини тан олмай, меҳр истаган кишига нафрат билан қарамасдан ёрдам қилини ҳузиш ҳар қандай қизнинг қўлидан келавермаслиги ҳаммага аён. Миллатимизнинг шундай ўз жўшқин севгисини ва бегубор эҳтирослари-ю, ишқнинг даволаб бўлмас қайғуларини, азобу-андўҳларини енгиб ўтиб севглигига бахт инъом этган шундай Зебуннисо Барчиной, Зулфия, Дилдорадек ўзбегим қизлари борлигидан фахрландим. Бу қизга Оллоҳдан беадад бахтлар тиладим.

Ҳурматли сингилжонлар ва азиз муштарийлар!

Сиз ҳам Нигоранинг урнида бўлганингизда шундай мардона йўлни тутиб ўз севгингизни бошқа бирова садақа қилиб, уни бахтли бўлишига қўмаклашган бўлармидингиз? Менимча...

Дилшод Қўлдошев,
Самарқанд вилояти

ИРОДАЛИМАНУ, АММО...

ОФРИҚ...

Тахририятимизга ҳассас тутиб охишта кириб келган бу кишининг дардмандлиги кўриниб турарди. Лекин сўзлари бурро-бурро эди.

— Мен, Нуриддин Шарафуддиновман. Юнусобод туманида яшайман. Газетангизни яхши кураман. Сизлар билан бир дардлашгани келган эдим-да... Ёрдам бера олармикансизлар?

Биз Нуриддин ака билан ўзоқ сўхбатлашдик. Бу кишининг ўн нафар фарзанди бўлиб, ўзи ўн йилдан бўён нафақада экан. Кексалик эмасу ногиронлиги сабабли нафақа оларкан. Бир пайтлар газ ускуналари бўйича инженер бўлиб ишлаб, ўн нафар фарзандини яхши едириб, қийдириб юрганида фожия рўй берган экан. Қандайдир номардлар ишдан келатган пайтида уйининг йўлгада пойлаб туришини, тун қоронғулигидан фойдаланиб уриб-тепишган, юз суқларини синдириб юборишган экан. Ўн йилдан бўён нафақа олар, шу билан тирикчилигини ўтказар экан. Яқинда хотини ҳам

қанд касалига дучор бўлибди.

— Йилнинг ўн бир ойини Юнусободдаги 17-касалхонада ўтказаман. Фақат бир ойгина уйда, оиламда, фарзандларим даврасида бўламан. Даволовчи дўхтирларим менга ўн олтинта касаллик бўйича ташхис қўйишган. Бошим тинмай оғрийдим, жигарим хаста, улкам бору лекин ҳаммага етган соф ҳаводан мириқиб нафас ололмайман. Овқларим ҳам аста-аста ўзимга бўйсунмай қолапти. Ҳозир касалхонадан навбатдаги муолажамани олиб қайтаёман. Тўғри сизларнинг олдингизга келдим. Биласизларми, мени ҳаётда ўшлаб тургучи, куч-қувват ато этгучилар бу аввало оилам, фарзандларим бўлса, кейин яна яхши инсонларнинг борлиги. 17-касалхонанинг бош шифокори Бахтиёр Абдуллаев, шу ердаги дорихонанинг мудури Шокир Хусановлар барака топишсин.

Улар мен билангина эмас, балки ўз қарамогидоги олти юзга яқин беморларнинг ҳар бири билан ҳам меҳр билан сўхбатлашиб, ҳам сўзлари билан вужудларига, ҳам қалбларига малҳам берадилар, — деди.

Дард билан олиша-олиша куруқ гавдаси қолган, лекин шунга қарамасдан ўзини бардам тутишга интилаётган бу кишининг нигоҳларида тушқунлик кўринмасида, қалбини кемираётган дарди борлиги сезиларди. Ўзи инсон ё дардга чалинганида, ё яқин кишисидан айрилганида қалби билан ширин сўзга, кўнғилга таскин бергучи бир оғиз ширин сўзга интиқ бўлаверарди...

Нуриддин ака сўхбатимиз давомида опаси борлигини, у отасидан қолган ҳовлида ўзига қўқ яшашини, яна ака-укалари ҳам борлигини айтarkan, боши эгилиб қўзларига чўқур ҳасрат пайдо бўлди. — Улар менинг ка-

саллигимни билишди, — деди у сўзида давом этиб, — бир пайтлар отамдан қолган уйга даввийим йўқ деб ёзиб бергандим, — деди хўрсиниб. — Эҳтимол ҳовлида соф ҳавода яшасам укамга даво бўлармиди, мен эса у ерга боролмайман. Ака-укаларим ҳам мендан хабар олишмайди. Сабаби бир пайтлар опам билан қўда эдик, ҳозир эса... Вужудимнинг кемтиклигини енгиб яшайман, кўнғлимнинг кемтиклигини... Жигарларимни, уларнинг меҳрини барибир кўнғил қўмсайди, ҳа, кўнғлимдан шуларни соғинаман. Ахир меҳр ҳам инсоннинг дардига малҳам беради-да...

Нуриддин акага бу ҳақда ёзишга ваъда бериб қўзгач, чўқур изтироб қалбимни эза бошлаганди. Кейин эса... Энди қалбимга кучиб меники бўлган армону ҳасратларни қоғозга тушира бошладим.

Азизлар! Меҳру мурувватга интиқ бўлган ўксик бир

юртдошимизнинг дил изҳорларини сизларнинг эътиборингизга ҳавола қилдик. Бағри кенг элимизда тadbиркорлар, сажий, савобталаб инсонларимиз кўпчилигига ишонимиз. Шу саҳоватпеша одамларнинг кўнда савоб қилишларига ҳам иймонимиз қомил.

Зеро, муҳтарам юртбошимиз: «Савоб ишни ҳар кун қилиш керак, ҳар ким қилиш керак», — деганлари ҳам бежиз эмас. Бу сўзлар мустақил юртимизда олижаноб кишилар борлиги ва улар қилган эзгу ишларидан фахрланиб айтилгандир.

Мурувватли инсонларнинг ҳимматига, Нуриддин акага ёрдам қўлларини қўзишларига шубҳа қилмаган ҳолда қадимдан ўзларининг муҳтожларга хайру-эхсон қилиб, ёрдам бергучи азиз юртдошларимизнинг саҳоватларига ишондик.

Басира САЙИД АЛИ

Бўйига: 1. Пеле. 2. Шахзод. 3. Хуллас. 4. Орол. 5. Сино. 6. Бар. 7. Там. 8. Ватанпарвар. 9. Ваккум. 10. Конституция. 11. Останкино. 12. Атракцион. 13. Десикат. 14. Ромарио. 15. Тун.

Жавоблар (15-сондаги кроссворднинг жавоби)

16. Илм. 17. Гаров. 18. Лаб. 19. Она. 20. Етти. 21. Тарбия. 22. Акация. 23. Ижмо. 24. Каср. Энига: 8. Владивосток. 11. Ор-каз. 25. Бер. 26. Камерун. 27. Тарози. 28. Илтижо. 29. Олма. 30. Атала. 31. Ценурос. 32. Супра. 33. Турна. 34. Пақир. 35. Сабзи. 36.

Акула. 37. Жигар. 38. Парафин. 39. Урчиқ. 40. Олча. 41. Илон. 42. Реставрация. 43. Сатурн. 44. Кармэн. 45. Бисквит. 46. Асп.

ТУЗУВЧИ: Мирсамий МИРСОАТОВ.

Билла

Мақолада келтирилган фактлар, воқеалар, маълумотлар учун муаллиф жавобгар ҳисобланади.

Муаллиф фикри тахририят нуктаи назаридан фарқ қилиши мумкин.

Қўлёзмалар таҳлил қилинмайди ва муаллифларга қайтарилмайди.

БОШ МУҲАРРИР: ДИЛБАР САИДОВА

Телефонлар:
Бош муҳаррир - 133-28-20
Котибият - 34-86-91
Эълонлар бўлими - 136-56-52

МАНЗИЛИМИЗ
Тошкент- 700000,
Амир Темур кўчаси,
1-тор кўча, 2-уй.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси.
Манзил Тошкент, Буюк Тўрон кўчаси, 41- уй.
Босишга топшириш вақти - 20.35.
Босишга топширилди - 21.15.

Ҳомий
«Матбуот тарқатувчи»
акциядорлик жамияти

Обуна индекси - якка обуначилар учун 176
ташкilotлар учун 177

Рўйхатга олиш № 33
Буюртма Г- 0291
30850 нусхада чоп этилди.
Формати А-3, ҳажми 2 босма табок.
Чоршанба кунлари чиқади.
Баҳоси эркин нархда.
Расом — Н. ХОЛМУРОДОВ.
Навбатчи К. ТОШМИРЗАЕВ.